The background image shows the silhouettes of several individuals, likely soldiers or revolutionaries, holding rifles. They are positioned against a dark, moody sky with a prominent, glowing red horizontal band that curves across the scene. The overall tone is somber and evocative, fitting the historical and commemorative nature of the text.

**Pamięci Powstańcom Styczniowym
Ziemi Włodawskiej
katalog wystawy**

**Pamięci Powstańcom Styczniowym
Ziemi Włodawskiej**

katalog wystawy

Idea i wstęp

Małgorzata Zińczuk

Redakcja i koordynacja

Małgorzata Zińczuk, Urszula Panasiuk

Opisy fotografii

Włodzimierz Czeżyk

Obróbka fotografii

Czesław Danilczuk

Konsultacja merytorycza

Radosław Kuczyński

Projekt i skład

Urszula Panasiuk

Wydawca

Miejska Biblioteka Publiczna we Włodawie

Druk

Kairo Włodawa

ISBN

978-83-973404-0-4

Włodawa 2024

Fotografia na okładce

Skwer w centrum Hanny. Miejsce poświęcone bohaterskim Powstańcom Styczniowym. Drewniane figury przedstawiają wszystkie stany biorące udział w powstańczej walce: szlachtę, chłopów i duchowieństwo.

Miejsce to przypomina o zwycięskiej dla powstańców bitwie stoczonej pod Janówką 11 lipca 1863 r.

Hanna

fot. Radosław Kuczyński

Publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons
- Uznanie autorstwa 4.0

Dofinansowano ze środków Biura „Niepodległa” w ramach Programu Dotacyjnego „Powstanie Styczniowe 1863-1864”

Organizatorzy

Patronat Honorowy

Burmistrz
Włodawy

Starosta
Włodawski

Partnerzy wspierający

Patronat medialny

Wystawa „Pamięci Powstańcom Styczniowym Ziemi Włodawskiej” to efekt konkursu fotograficznego zorganizowanego przez Miejską Bibliotekę Publiczną we Włodawie w ramach realizacji zadania pn. Powstańczyfoto-plenerpo ZiemiWłodawskiejwramach Programu Dotacyjnego Biura „Niepodległa” – „Powstanie Styczniowe 1863-1864”.

Konkurs poprzedzony był otwartym wykładem inauguracyjnym, stacjonarnymi warsztatami fotograficznymi „Zdjęcia plenerowe – dobre rady” oraz cyklem plenerowych wyjazdów szlakami powstańczych oddziałów Marcina Borelowskiego „Lelewela”, Karola Krysińskiego i Walerego Wróblewskiego. Wyjazdom towarzyszyły zajęcia edukacyjne i warsztatowe na ścieżce przyrodniczo-historycznej „Obóz Powstańczy – Bój o Urszulin” oraz w Ośrodku Dydaktycznym Poleskiego Parku Narodowego w Starym Załuczu, przeprowadzone przez przewodników turystycznych, regionalistów i instruktora fotografii.

Zgromadzona kolekcja stanowi cenny materiał obrazujący miejsca dotychczasowych upamiętnień Powstania Styczniowego na Ziemi Włodawskiej. Składa się na nią 51 fotografii (wybranych przez Komisję Konkursową z 226 nadesłanych), wykonanych przez 26 uczestników konkursu, skupionych pasją wokół samorealizacji swojego potencjału edukacyjno-historycznego i artystycznego. Głównie czytelników MBP we Włodawie, uczestników UTW przy OR PZERiI we Włodawie, Klubu Senior+ przy MOPS we Włodawie, PCK we Włodawie, a także uczniów I LO we Włodawie, ZSZ nr 1 i II LO we Włodawie, ZS CKR w Korolówce-Osadzie oraz indywidualnych poszukiwaczy patriotycznych korzeni.

Prezentowanym w katalogu zdjęciom towarzyszą fragmenty wykładu inauguracyjnego autorstwa Mariusza Czujka „Powstanie Styczniowe na Ziemi Włodawskiej” oraz prelekcji plenerowej Adama Panasiuka „Bój o Urszulin”.

**Wystawę i katalog organizatorzy dedykują śp. Mieczysławowi Tokarskiemu
– legendzie PTTKi włodawskiego regionalizmu, kustoszowi pamięci historycznej o Ziemi Włodawskiej.**

**„Słysz, bracie, słysz, minionych lat sygnały,
Sztafety znak z kolei dają nam...
[pamięć o nas samych –dop. red.]”.**

**Z przesłaniem dla kolejnych pokoleń dokumentowania historycznych wydarzeń regionalnych
– realizatorzy projektu „Powstańczy foto-plener po Ziemi Włodawskiej”.**

Marsz strzelców, słowa i muzyka Władysław Ludwik Anczyc

Powstanie Styczniowe na Ziemi Włodawskiej

Podczas Powstania Styczniowego mieszkańcy Włodawy oraz rejonu włodawskiego nie byli bierni i włączyli się w nurt działań patriotycznych. Okoliczne miejscowości wielokrotnie były areną walk i potyczek w trakcie insurekcji: Adamki (7 marca 1863 r.), Luta (7 marca), Suchawa-Wyryki (6 lipca), Urszulin (7 lipca), Wytyczno (7 listopada). W różnych okresach przebywały tu niemal wszystkie większe oddziały podlaskie, dowodzone przez aktywnych i zasłużonych dowódców powstańczych na Podlasiu i Lubelszczyźnie.

Włodawa w Powstaniu Styczniowym

Plan powstańczy przewidywał atak na Rosjan stacjonujących we Włodawie, który przeprowadzić miał oddział dowodzony przez Ludwika Krassowskiego. W chwili wybuchu powstania wyruszył on na czele partii powstańczej złożonej głównie z konspiratorów z Włodawy i okolic by zdobyć miasto. Z niewiadomych przyczyn ominął Włodawę i udał się do Powiatu Białskiego. W połowie lutego 1863 r. do miasta wkroczyli prawdopodobnie powstańcy z Kodnia pod wodzą Władysława Mikettego i Marcelego

Nenckiego – około dwustu mężczyzn wyposażonych we wszelkiego rodzaju broń, którzy zabrali pieniądze z kasy miejskiej. Na początku marca do Włodawy przybył Marcin „Leleweł” Borelowski i podobnie, jak poprzednio Nencki, podjął próbę powtórzenia operacji. Po raz trzeci Włodawa została zaatakowana przez powstańców nocą 28 kwietnia przez oddział 70 ludzi, w tym siedmiu jeźdźców Izbińskiego (Kuźmy).

W następnych miesiącach okolice Włodawy stawały się areną walk powstańczych. Ataki na miasto wywierały istotny wpływ na przebieg operacji militarynych w tym regionie i przynosiły oddziałom partyzanckim wymierne efekty rzeczowe (pieniądze, broń).

W tym miejscu należy przywołać postać Bronisława Deskura z Horostyty, który od początku lat sześćdziesiątych XIX w. organizował przedpowstaniową konspirację. To w jego dworze odbywały się spotkania i ćwiczenia. W czasie powstania dziedzic Horostyty był naczelnikiem cywilnym województwa podlaskiego. Walczył też zbrojnie w licznych bitwach i potyczkach. W noc wybuchu powstania opanował nawet Radzyń Podlaski. Po powstaniu Bronisław Deskur musiał uciekać z kraju.

Bitwa pod Adamkami i Lutą

Do najbardziej legendarnych postaci Powstania Styczniowego należał Marcin Borelowski znany pod pseudonimem „Lelewel”, z zawodu rzemieślnik – blacharz i studniarz, pułkownik powstańczy i naczelnik wojenny województwa podlaskiego. Jego błyskawiczna kariera, sława i szlak bojowy zakończyły się w Batorzu koło Janowa Lubelskiego.

Pierwsza potyczka na Ziemi Włodawskiej stoczona przez oddział Marcina Borelowskiego miała miejsce 7 marca 1863 r. pod Adamkami i Lutą. Pułkownik przedzierał się na wschód niszcząc za sobą wszystkie mosty w obawie przed pościgiem Moskali. Rozbił obóz pod wsią Adamki, gdzie zamierzał odpocząć przez kilka dni.

Władze carskie w Radzynie szybko dowiedziały się o przybyciu oddziału i już 5 marca w jego kierunku ruszyła kolumna pod dowództwem majora Jołszyna. Jołszyn zaatakował obóz „Lelewela” z kilku stron 7 marca o godzinie 10 rano. Powstańcy zdążyli przygotować się do obrony nad rzeką Włodawką. Prawie dwie godziny odpierali nacierające wojska. Kiedy Rosjanie zaatakowali ze skrzydła, „Lelewel” wycofał się do lasu w kierunku południowym. W Lucie doszło kolejnej bitwy, trwającej około sześciu godzin. „Lelewel” nie wytrzymał tego ataku i musiał z powrotem schronić się w lesie. W czasie tych walk

został odcięty powstańczy tabor, który pod Hańskiem dostał się w ręce nieprzyjaciela. W starciu pod Adamkami i Lutą zginęło 27 powstańców. Należy przypuszczać, że poległych pochowano w mogile zbiorowej na miejscu potyczki.

Bitwa pod Wyrkami

W lipcu 1863 r. kapitan Karol Krysiński znajdował się w lasach między Kaplonosami, Wyrkami a Suchawą. Tam też doniesiono mu o maszerującej od strony Włodawy kolumnie majora Ostachiewicza. Krysiński zajął dogodne pozycje na skraju lasu w okolicach Wyrk i wyczekiwał nieprzyjaciela. Wieczorem 6 lipca nadjechał carski patrol złożony z 60 ułanów i kozaków, który Krysiński zaatakował oddziałem jazdy i częścią strzelców. Kiedy nadciągnęła nieprzyjacielska piechota z artylerią i kozakami, Krysiński wycofał swój oddział w głąb lasu, skąd kosynierzy pod wodzą Grundmanna wykonali kontratak, powstrzymując tym samym piechotę carską i umożliwiając Krysińskiemu przejście bez strat na południe w kierunku Wytyczna i Urszulina. Bitwa ta nazywana jest również bitwą pod Suchawą.

Ostachiewicz nie zaprzestał pościgu i następnego dnia zaatakował powstańców pod Wytycznem. Krysiński nie chcąc podejmować walki wycofał się pod osłoną jazdy w kierunku Urszulina, gdzie miały znajdować się oddziały Jankowskiego i Zielińskiego.

Bitwa pod Janówką – Sławatyczami

W dniu 11 lipca oddziały majora Józefa Jankowskiego i majora Adama Andrzeja Zielińskiego, oraz kapitana Karola Krysińskiego spotkały się w okolicy Sławatycz. O godzinie 10 rano dotarła wiadomość, że kolumna moskiewska zbliża się przez Romanów ku zajętej przez powstańców pozycji. Jankowski i Zieliński wyciągnęli linię bojową po obu stronach drogi wiodącej z Sajówki do Romanowa i Janówki, a Krysiński ze swym oddziałem uderzył w lewe skrzydło i tył nieprzyjaciela. Na prawe skrzydło wysłał kawalerię 50 koni, dla zajęcia moskalom tyłu od strony Janówki. Niestety, oddziały Jankowskiego i Zielińskiego cofnęły się. Krysińskiemu udało się uchronić oddział Zielińskiego od szwanku. Dodatkowo szybkim zwrotem kompanii strzelców i kompanii dowodzonej przez Ludwika Bardeta zablokował nieprzyjacielowi możliwość zmiany frontu, wprowadzając tym samym zamieszanie w jego szeregach. Wtedy kosynierzy rzucili się w sam środek moskali czyniąc ogromne spustoszenie w szeregach nieprzyja. Plac boju zasłany był 176 trupami moskali (w tym 12 oficerów), 44 wozami rannych, 76 jeńcami. Kolejnych 30 rannych powstańcy odesłali do Sławatycz. Po stronie polskiej poległo 70 osób.

W czasie Powstania Styczniowego w województwie podlaskim i lubelskim partie powstańcze stoczyły 200 bitew i potyczek – kilkanaście z nich odbyło

się na Ziemi Włodawskiej. Wszystkie te miejsca są upamiętnione.

Mieczysław Tokarski wspominał na rocznicowej sesji we włodawskiej bibliotece: Ocalmy więc od zapomnienia to, co jeszcze da się ocalić. Pamiętajmy, że jesteśmy dziedzicami i spadkobiercami tych, którzy na jakże konkretnej ziemi pod Adamkami i Lutą, pod Włodawą i Janówką, Suchawą, Wyrkami i Kaplonosami, Wytycznem i Urszulinem, Osową i Stulnem, Rudką, Majdanem Starym i Hańskiem, na każdym skrawku naszej Ziemi Włodawskiej, przelewali swoją krew.

Mariusz Czuj
Włodawa

6

Bibliografia :

1. B. Deskur, Dla moich wnuków, Lwów 1892.
2. F. Erlach, Partyzantka w Polsce w roku 1863 w świetle własnych obserwacji zebranych na teatrze walki od marca do sierpnia 1863r., Warszawa 1919.
3. S. Zieliński, Bitwy i potyczki 1863–1864.
4. S. Góra, Partyzantka na Podlasiu 1863–1864, Warszawa 1976.
5. Ks. Ludwik Romanowski, Pamiętniki z dziejów miasta i włodawskiej parafii 1913–1919, Włodawa 2015.
6. Pod red. E. Olszewskiego i R. Szczygła, Dzieje Włodawy, Lublin - Włodawa 1991.
7. Mieczysław Tokarski: I Kampania Marcina Borełowskiego – "Lelewela". Adamki i Luta – 7.03.1863r. [w:] Śladami powstania styczniowego. Aspekty historyczne i krajoznawcze, pod redakcją Józefa Partyki i Mieczysława Żochowskiego, Warszawa 2014.

Tablica na kamieniu upamiętniającym
poległych Powstańców Styczniowych
z oddziału płka Marcina Borelowskiego „Lelewela”
w Bitwie pod Lutą 7 marca 1863 r.

Luta

fot. Radosław Kuczyński

7

Szlak Marcina Borelowskiego “Lelewela”

Adamki – Luta – Hańsk – Suchawa – Włodawa

8 kwietnia 2024 r.

Pamiętkowy kamień w hołdzie Powstańcom Styczniowym 1863 r. poległym na ziemi hańskiej, zlokalizowany obok kapliczki, w rejonie której pochowani byli powstańcy.

Kolonia Hańsk
fot. Zdzisław Mazurek

W HOŁDZIE BOHATEROM WALK O WOLNĄ POLSKĘ POWSTANCOM STYCZNIOWYM 7 ODDZIAŁU PLK. MARCINA BORELOWSKIEGO „LELEWELA” POLEGŁYM W BITWIE POD LUTĄ, STOCZONEJ 7 MARCA 1863 ROKU.

SPÓŁCZENSTWO
ZIEMI WŁODAWSKIEJ - 2008

Luta
fot. Radosław Kuczyński

Gościniec przy Kaplicy św. Huberta.
Dzień poświęcenia i odsłonięcia pomnika
upamiętniającego Bitwę pod Suchawą stoczoną
przez oddział kpt. Karola Krysińskiego
6 lipca 1863 r.

Suchawa
fot. Włodzimierz Czeżyk

W HODZIE
POWSTAŃCOM
STYCZNIOWYM
WALCZĄCYM
6 LIPCA 1863 ROKU
W BITWIE POD
SUCHAWĄ - WYRYKAMI
W 150. ROCZNICĘ
POWSTANIA
SPOŁECZNOŚĆ
ZIEMI WŁODAWSKIEJ
SUCHAWA 2013 R.

Pomnik przy suchawskim gościńcu obok kaplicy
św. Huberta upamiętniający bitwę pod Suchawą
stoczoną przez oddział
kpt. Karola Krysińskiego 6 lipca 1863 r.

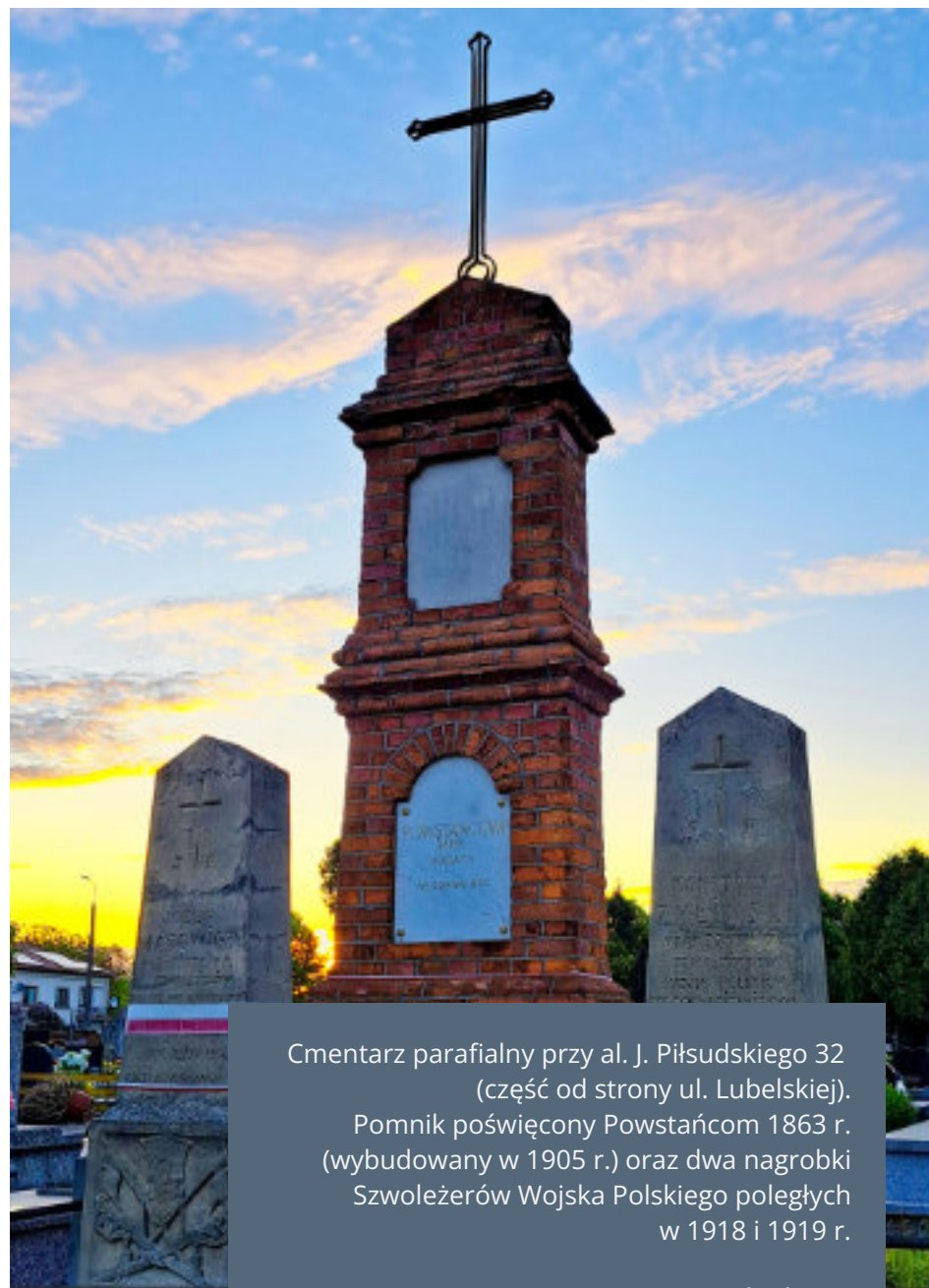
Suchawa
fot. Małgorzata Oleniak

Cmentarz parafialny przy al. J. Piłsudskiego 32 (widok od ul. Wiejskiej). Pomnik na mogile Powstańców Styczniowych, poległych w bitwie pod Adamkami 7 marca 1863 r., należących prawdopodobnie do oddziału płka Marcina Borelowskiego „Lelewela”.

Włodawa
fot. Grzegorz Ostrowski

Cmentarz parafialny przy al. J. Piłsudskiego 32 (część od strony ul. Lubelskiej). Pomnik poświęcony Powstańcom 1863 r. (wybudowany w 1905 r.) oraz dwa nagrobki Szwoleżerów Wojska Polskiego poległych w 1918 i 1919 r.

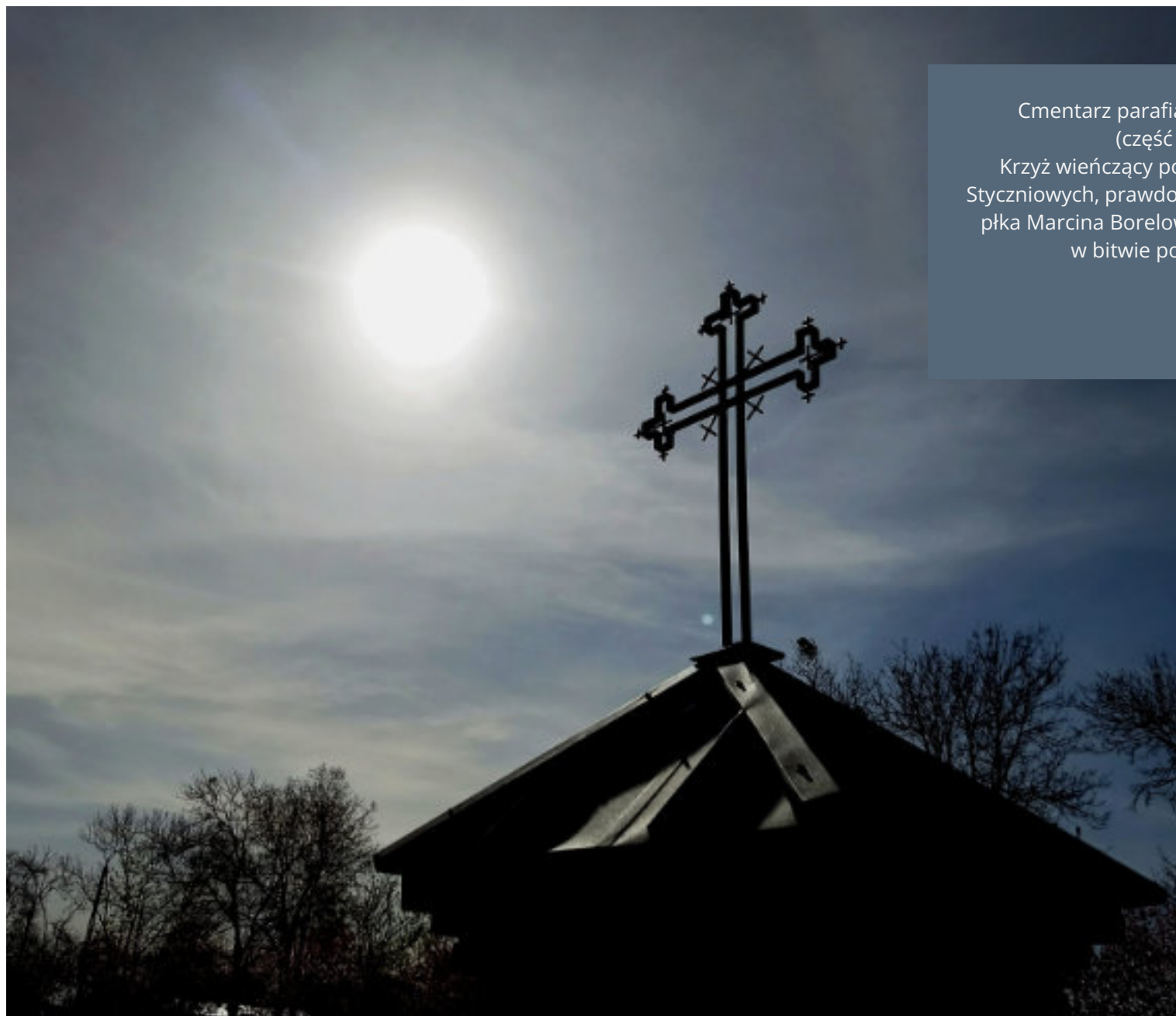
Włodawa
fot. Grzegorz Ostrowski

POWSTAŃCY
1863
STRACENI PRZEZ
SIECIE I POWRZESIE
JESZY BITWY 7 III 61
POD ADAMKAMI
PARTIA BAKAŃCÓW
D-CA BORELÓWSKI
GLORIA VICTIS

Cmentarz parafialny przy al. J. Piłsudskiego 32
(część południowa, od ul. Wiejskiej).
Pomnik na mogile szesnastu Powstańców
Styczniowych, prawdopodobnie członków oddziału
płka Marcina Borelowskiego „Lelewela”, poległych
w Bitwie pod Adamkami 7 marca 1863 r. Byli
to furmani z taborów amunicyjno-żywnościowych.
Liczbę poległych symbolizują małe krzyże wpisane
w ramiona krzyża wieńczącego pomnik.

Włodawa
fot. Paweł Piędzio

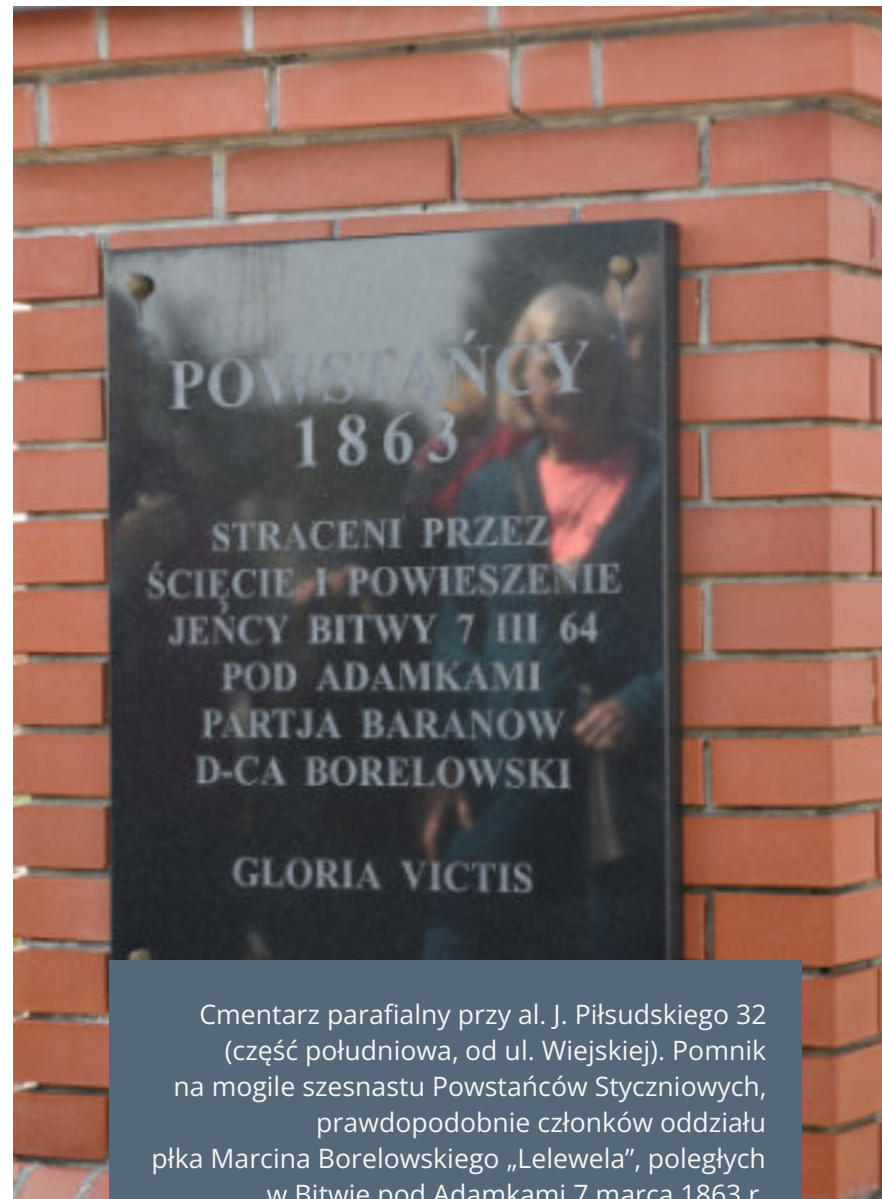
Cmentarz parafialny przy al. J. Piłsudskiego 32
(część południowa, od ul. Wiejskiej).
Krzyż wieńczący pomnik na mogile Powstańców
Styczniowych, prawdopodobnie członków Oddziału
płka Marcina Borelowskiego „Lelewela”, poległych
w bitwie pod Adamkami 7 marca 1863 r.

Włodawa
fot. Natalia Różalska

Kłębiki – miejsce położone w lesie pomiędzy Osową i Macoszynem. Mogiła Powstańców Styczniowych poległych w Bitwie pod Osową stoczonej 31 grudnia 1863 r. przez oddział płka Walerego Wróblewskiego.

fot. Radosław Kuczyński

Cmentarz parafialny przy al. J. Piłsudskiego 32 (część południowa, od ul. Wiejskiej). Pomnik na mogile szesnastu Powstańców Styczniowych, prawdopodobnie członków oddziału płka Marcina Borełowskiego „Lelewela”, poległych w Bitwie pod Adamkami 7 marca 1863 r.

Włodawa
fot. Mikołaj Kuczyński

Plac przy kaplicy Matki Bożej Fatimskiej.
Kamień i tablica w hołdzie Powstańcom
Styczniowym 1863 r. poległym
na ziemi hańskiej.

Osowa
fot. Natalia Różalska

W HOŁDZIE
POWSTAŃCOM STYCZNIOWYM
1863 R.
POLEGŁYM NA ZIEMI HAŃSKIEJ
SPOŁECZYSTWO CHRYS. HANNA
OSOWA 2011

Zbiorowa mogiła na cmentarzu parafialnym w Sosnowicy. Położona przy końcu głównej alei, otoczona żeliwnym płotkiem, pomnikiem z lastryko, żeliwnym krzyżem oraz niewielkim obeliskiem z tablicą.

Detale tablicy: 1863 r., napis POWSTAŃCY STYCZNIOWI oraz godła: Litewska Pogoń, Polski Orzeł i Michał Archanioł patron Rusi.

Sosnowica

fot. Małgorzata Zarczuk

Szlak Karola Krysińskiego

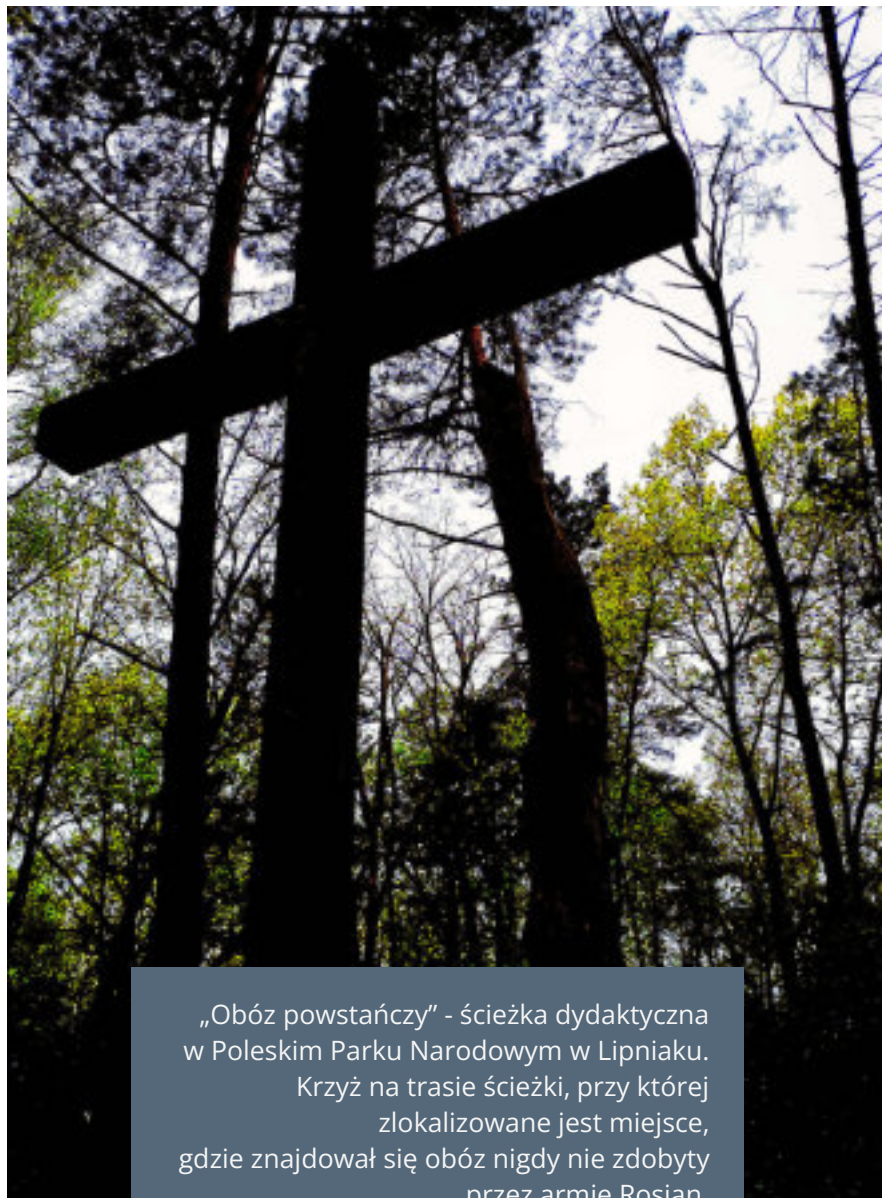
Wereszczyn - Wytyczno - Urszulin - Lipniak - Sosnowica

15 kwietnia 2024 r.

Fragment zbiorowej mogiły Powstańców Styczniowych
z oddziału kpt. Karola Krysińskiego
poległych pod Sosnowicą. 19 sierpnia 1863 r.

Sosnowica
fot. Mikołaj Kuczyński

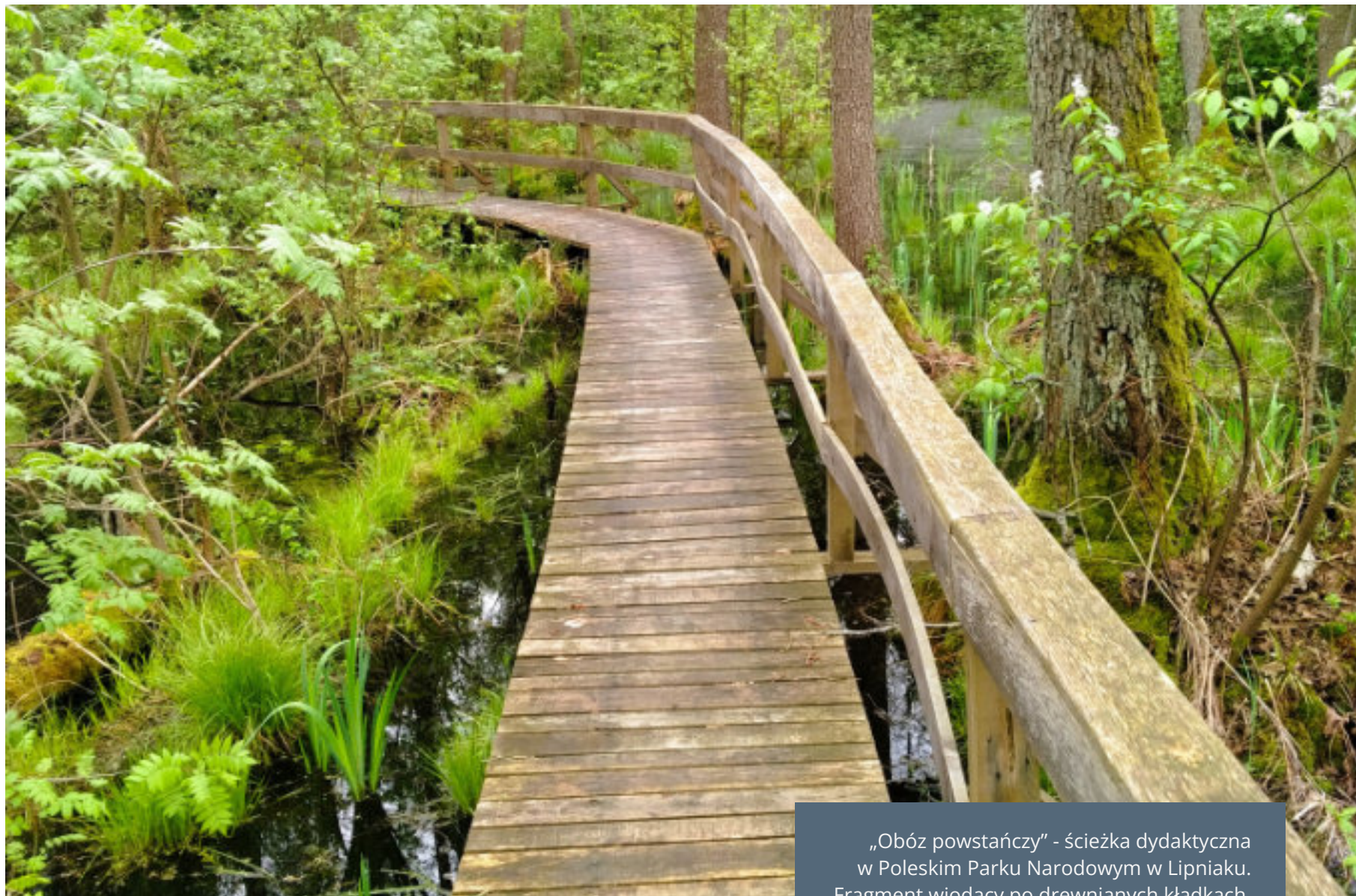
„Obóz powstańczy” - ścieżka dydaktyczna
w Poleskim Parku Narodowym w Lipniaku.
Krzyż na trasie ścieżki, przy której
zlokalizowane jest miejsce,
gdzie znajdował się obóz nigdy nie zdobyty
przez armię Rosjan.

Lipniak
fot. Jan Biskup

Głaz przy Szkole Podstawowej im. Korpusu
Ochrony Pogranicza, do którego
przymocowana jest tablica z napisem
„W 100 rocznicę bitwy Powstania
Styczniowego wdzięczna młodzież Szkoły
im.Ludwika Czugały w Wytycznie.
Wytyczno dnia 7 XI1963”.

Wytyczno
fot. Mikołaj Kuczyński

„Obóz powstańczy” - ścieżka dydaktyczna
w Poleskim Parku Narodowym w Lipniaku.
Fragment wiodący po drewnianych kładkach.

Lipniak
fot. Ryszard Szaniawski

fot. Ryszard Szaniawski

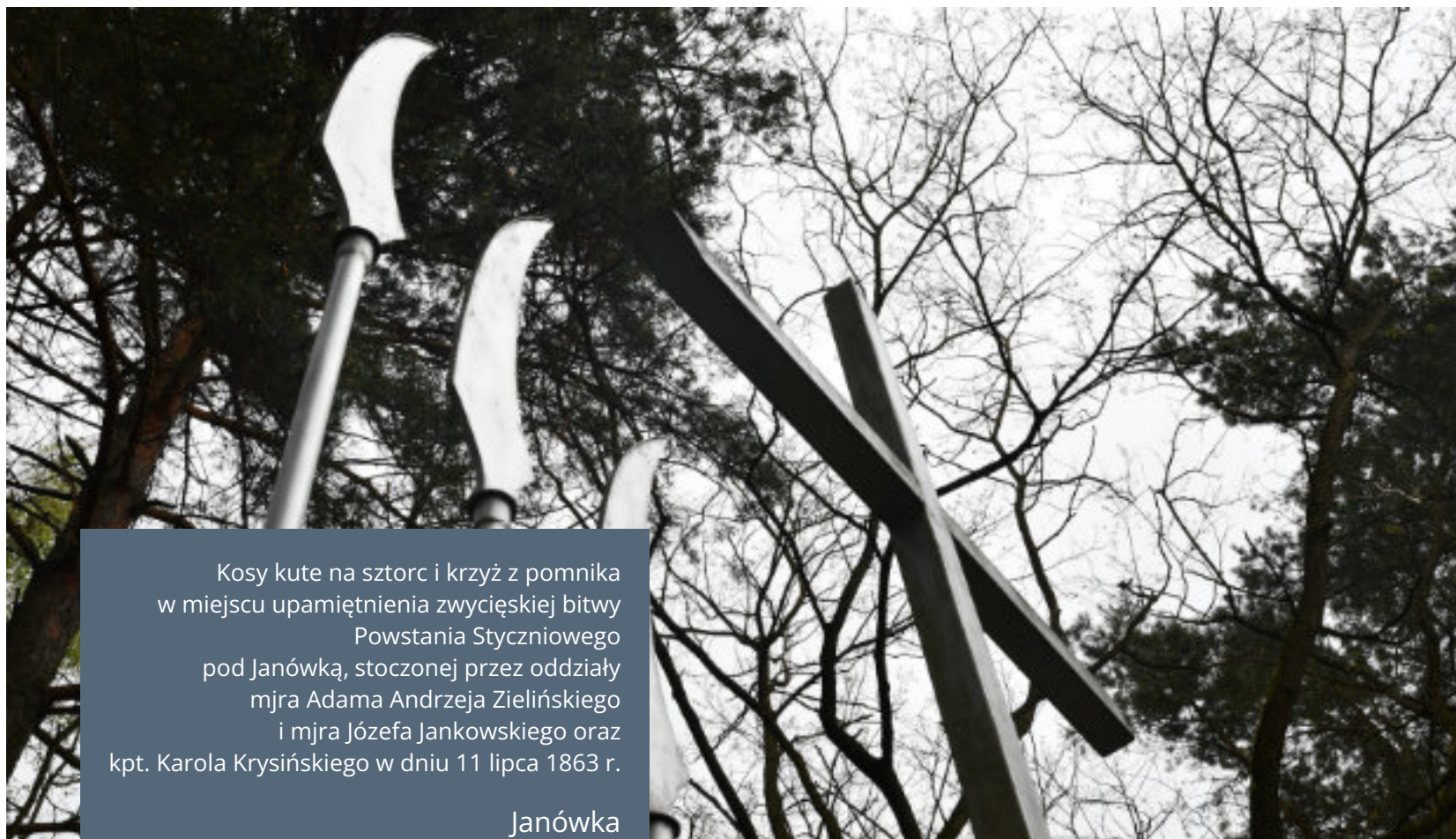
„Obóz powstańczy” - ścieżka dydaktyczna
w Poleskim Parku Narodowym w Lipniaku.
Krzyż na trasie ścieżki, przy której
zlokalizowane jest miejsce,
gdzie znajdował się obóz nigdy nie zdobyty
przez armię Rosjan.

Lipniak
fot. Radosław Kuczyński

Miejsce upamiętnienia
Powstania Styczniowego
w Rudce Łowieckiej, gdzie w dniach 19-20
listopada 1863 r. miała miejsce bitwa
skoncentrowanych oddziałów
powstańczych kpt. Karola Krysińskiego
i kpt. Bogusława Ejtminowicza
oraz płka Walerego Wróblewskiego.

Rudka Łowiecka
fot. Dominik Różalski

Kosy kute na sztorc i krzyż z pomnika
w miejscu upamiętnienia zwycięskiej bitwy
Powstania Styczniowego
pod Janówką, stoczonej przez oddziały
mjra Adama Andrzeja Zielińskiego
i mjra Józefa Jankowskiego oraz
kpt. Karola Krysińskiego w dniu 11 lipca 1863 r.

Janówka
fot. Radosław Kuczyński

Szlak Karola Krysińskiego

Janówka - Romanów - Różanka - Kaplonosy - Horostyta - Wiryki

22 kwietnia 2024 r.

Tablica z historyczną fotografią barokowego pałacu w Różance umieszczona przy trasie 816 na zjeździe do parku pałacowego i oficyny. W okresie Powstania Styczniowego funkcjonował w nim szpital polowy. Budynek obecnie nie istnieje. Został zniszczony przez rosyjską artylerię 15 sierpnia 1915 r.

Różanka
fot. Urszula Bartosiewicz

Miejsce upamiętnienia zwycięskiej bitwy Powstania Styczniowego pod Janówką stoczonej przez oddziały mjr. Adama Andrzeja Zielińskiego i mjr. Józefa Jankowskiego oraz kpt. Karola Krysińskiego 11 lipca 1863 r.

Janówka
 fot. Dominik Różalski

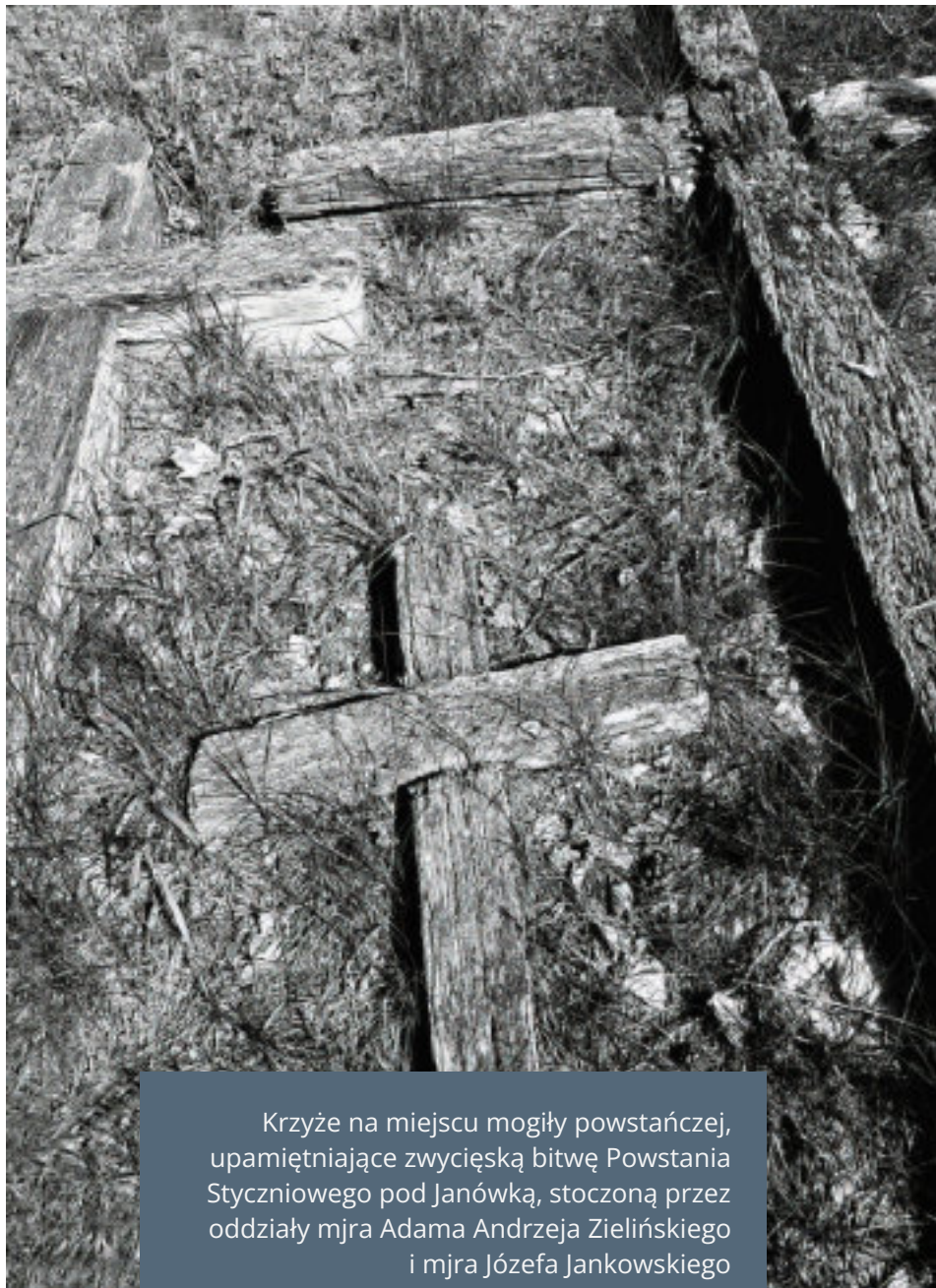
Tablica informacyjna o bitwie Powstania Styczniowego pod Janówką 11 lipca 1863 r.

Janówka
 fot. Grażyna Tureniec

Tablica informacyjna o bitwie
Powstania Styczniowego pod Janówką
w dniu 11 lipca 1863 r. wskazująca kierunek
do miejsca upamiętnienia tej bitwy. Tablica
znajduje się obok cerkwi św. Dymitra.

Janówka
fot. Agnieszka Myć

Krzyże na miejscu mogiły powstańczej, upamiętniające zwycięską bitwę Powstania Styczniowego pod Janówką, stoczoną przez oddziały mjr. Adama Andrzeja Zielińskiego i mjr. Józefa Jankowskiego oraz kpt. Karola Krysińskiego 11 lipca 1863 r.

Janówka
fot. Jan Biskup

Biskup

Trzy drewniane krzyże przy polnej drodze pomiędzy drogą do wsi Janówka, a miejscem upamiętnienia Bitwy Powstania Styczniowego pod Janówką.

Janówka
fot. Janina Świętochowska

Krzyż wieńczący pomnik poświęcony pamięci poległych o wolną i niepodległą Polskę w 1863 r. podczas Powstania Styczniowego, I Wojny Światowej i Wojny polsko-bolszewickiej 1920-1922. Pomnik zlokalizowany przy drodze 816.

Różanka
fot. Lena Łukaszewicz

Pomnik na placu przy cerkwi Podwyższenia Krzyża Pańskiego poświęcony pamięci majora Bronisława Deskura, Naczelnika Powstania Styczniowego na Podlasiu oraz uczestników powstania w 150. rocznicę jego wybuchu.

Horostyta
fot. Aleks Skwarek

Krzyż przy kościele Świętych Apostołów Piotra i Pawła.

Hanna
fot. Julia Karwatiuk

Epitafium poświęcone Kajetanowi Kraszewskiemu (bratu Józefa Ignacego), wmurowane w kaplicy św. Anny z początku XIX w. - mauzoleum rodziny Kraszewskich.

W czasie powstania, przed wyjazdem z Romanowa, Kajetan Kraszewski przeniósł najcenniejsze dzieła z rodzinnej biblioteki w bezpieczne miejsce „chroniąc je od zaboru lub uszkodzenia”. Po powrocie z ulgą stwierdził, że dwór ostał się w nienaruszonym stanie, jedynie książki pochowane w lochach trochę popleśniały.

Romanów
fot. Lena Łukaszewicz

Pomnik poświęcony pamięci poległych
o wolną i niepodległą Polskę
w 1863 r. podczas Powstania Styczniowego,
I Wojny Światowej
i Wojny polsko-bolszewickiej 1920-1922.
Pomnik zlokalizowany jest przy drodze 816.

Różanka
fot. Agnieszka Myć

Drewniany krzyż w pobliżu cerkwi
Podwyższenia Krzyża Pańskiego w Horostycie.
Obok znajduje się pomnik upamiętniający Powstańców.

Horostyta

fot. Mikołaj Kuczyński

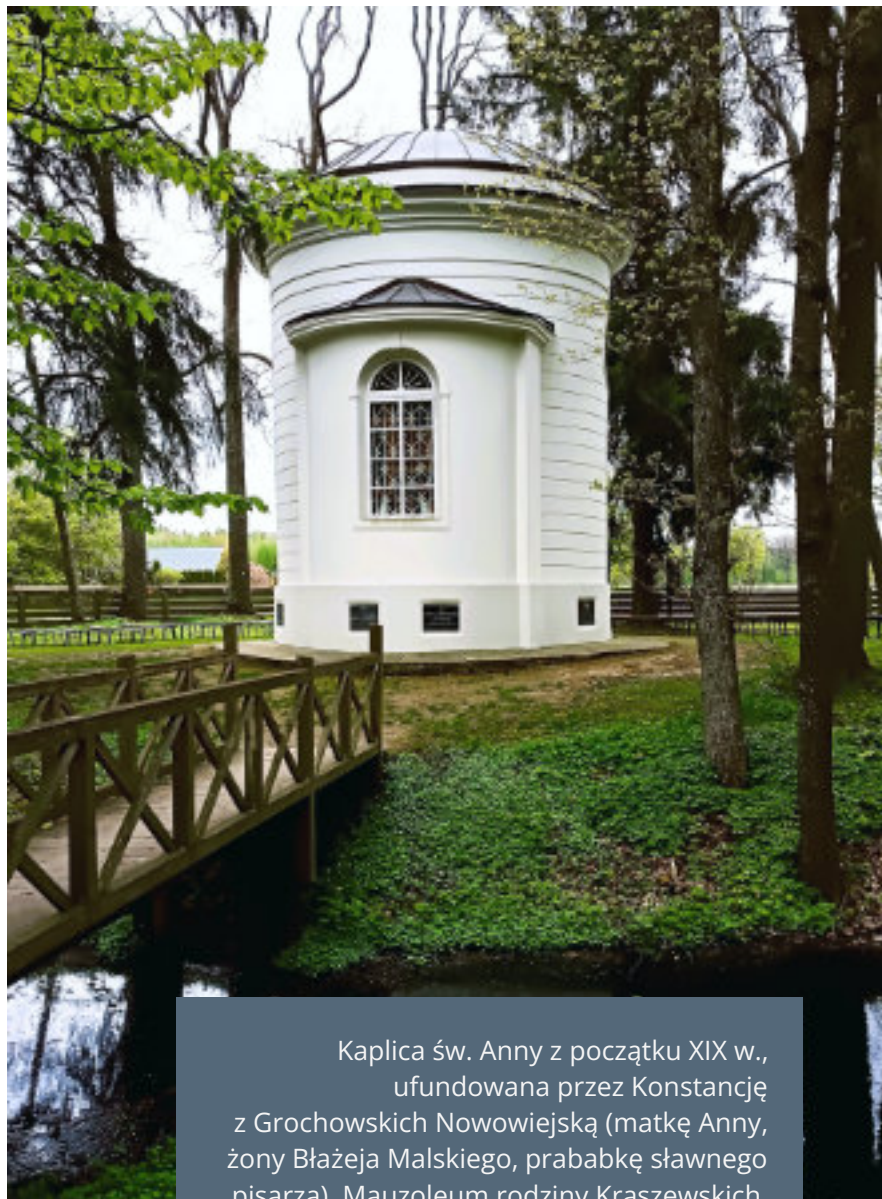

" WIDZIELI Z DALEKA ŚWIATEŁ
NIEBIESKICH PROMIENIE,
DO GODÓW ŻYCIA NIGDY NIE ZASIĄDĄ,
A MOŻE NAWET ZAPOMNIANI BĘDĄ"

11 LIPCA 1863 R.

Fragment tablicy z miejsca upamiętnienia zwycięskiej bitwy Powstania Styczniowego pod Janówką stoczonej przez oddziały mjra Adama Andrzeja Zielińskiego i mjra Józefa Jankowskiego oraz kpt. Karola Krysińskiego.

Janówka
fot. Jan Biskup

Kaplica św. Anny z początku XIX w., ufundowana przez Konstancję z Grochowskich Nowowiejską (matkę Anny, żony Błażeja Malskiego, prababkę sławnego pisarza). Mauzoleum rodziny Kraszewskich.

Romanów
 fot. Danuta Szaniawska

Tablica informacyjna „Doniesienie z pola bitwy” z „Raportu od Naczelnika Siły Zbrojnej województw Podlaskiego i Lubelskiego w Powstaniu Styczniowym z dnia 8 sierpnia 1863 r.” Tablica stoi miejscu upamiętnienia zwycięskiej bitwy Powstania Styczniowego pod Janówką stoczonej przez oddziały mjra Adama Andrzeja Zielińskiego i mjra Józefa Jankowskiego oraz kpt. Karola Krysińskiego 11 lipca 1863 r.

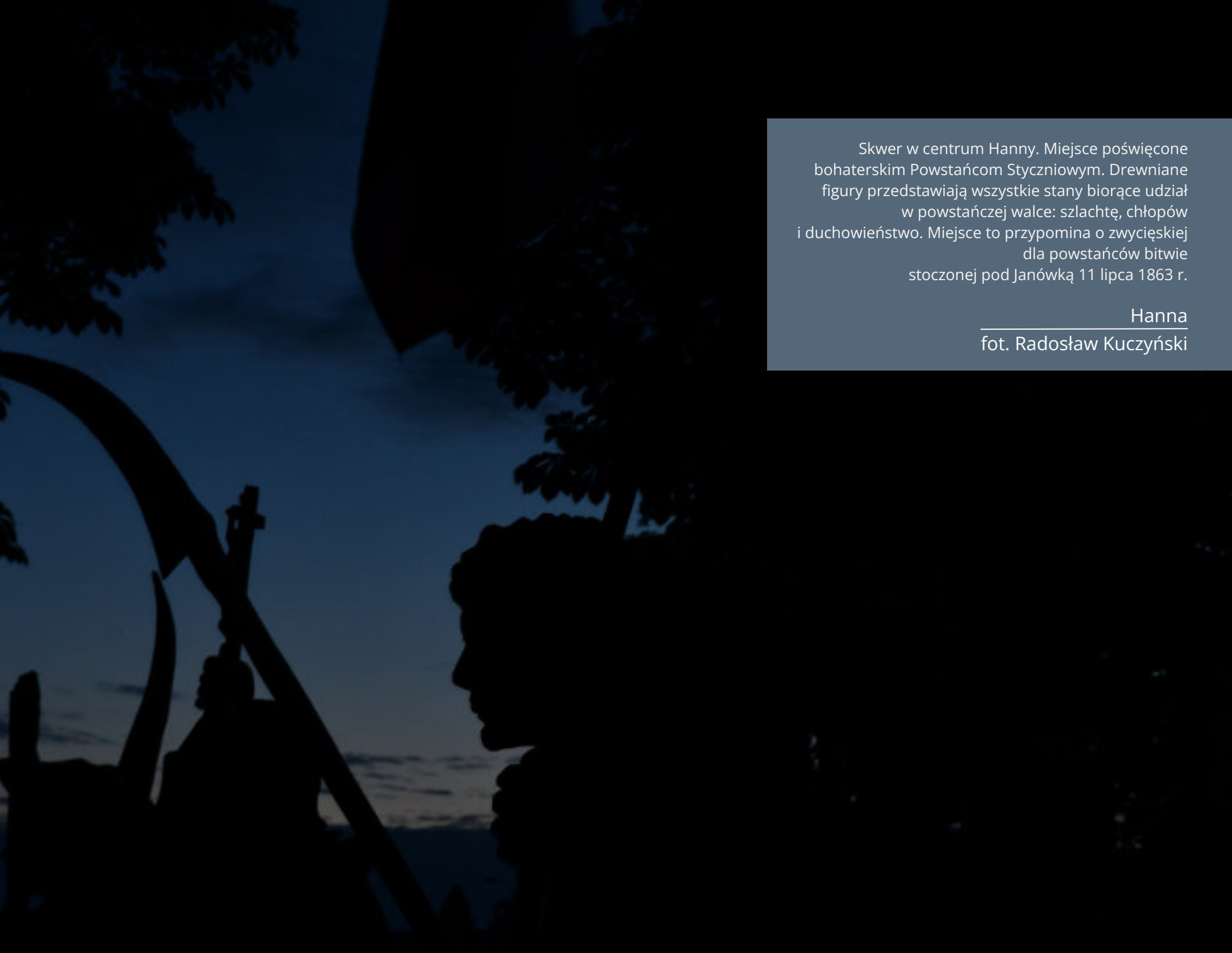
Janówka
 fot. Mikołaj Kuczyński

Skwer w centrum Hanny. Miejsce poświęcone bohaterskim Powstańcom Styczniowym. Drewniane figury przedstawiają wszystkie stany biorące udział w powstańczej walce: szlachtę, chłopów i duchowieństwo. Miejsce to przypomina o zwycięskiej dla powstańców bitwie stoczonej pod Janówką 11 lipca 1863 r.

Hanna
fot. Teresa Kupracz

The background of the image shows the dark silhouettes of several wooden figures against a clear blue sky. The figures appear to be stylized representations of people from different social classes, including a man in a top hat and a woman in a bonnet. The figures are positioned in the foreground, with their forms overlapping and creating a sense of depth. The overall mood is solemn and historical.

Skwer w centrum Hanny. Miejsce poświęcone
bohaterskim Powstańcom Styczniowym. Drewniane
figury przedstawiają wszystkie stany biorące udział
w powstańczej walce: szlachtę, chłopów
i duchowieństwo. Miejsce to przypomina o zwycięskiej
dla powstańców bitwie
stoczonej pod Janówką 11 lipca 1863 r.

Hanna
fot. Radosław Kuczyński

Kapliczka na dębie obok pomnika
w hołdzie Powstańcom poległym
w bitwach Powstania Styczniowego
na terenie gminy Cyców i w okolicach.
Kapliczkę w miejscu pochówku Powstańców
zawiesił Mieczysław Tokarski.

Kopina

fot. Justyna Zimnowodzka

Szlak Walerego Wróblewskiego

Osowa - Andrzejów - Urszulin - Stare Załucze

29 kwietnia 2024 r.

Bitwa pod Urszulinem

Bitwa pod Urszulinem z 7 lipca 1863 r. uchodzi za największe militarne starcie Powstania Styczniowego we Włodawskim. Była ona wynikiem przypadkowego splotu zdarzeń, które doprowadziły do tego, że w jednym czasie pod Urszulinem znaleźli się powstańcy z oddziałów majora Józefa Jankowskiego, majora Adama Zielińskiego, kapitana Karola Krysińskiego i majora Władysława Ruckiego, jak również oddziały rosyjskie, które powstańców tropiły.

Stacjonujący we dworze w Lejnie powstańcy Jankowskiego i Zielińskiego zostali wytropieni przez kozaków i piechurów z oddziału majora Ostachiewicza. Aby nie zdradzić faktycznej roli, jaką pełnił dwór, powstańcy bez boju wycofali się do lasu i podążyli w stronę Urszulina. Tu niespodziewanie zostali zaatakowani przez rosyjską kolumnę pułkownika Szelkinga, który znalazł się w Urszulinie z zamiarem odciążenia drogi Krysińskiemu. Powstańcy Jankowskiego i Zielińskiego znaleźli się w rosyjskich „kleszczach”, gdyż Ostachiewicz zdołał w tym czasie obsadzić Urszulin. Doszło do starcia, choć prowadzonego bardzo chaotycznie. Nie dążono do rozstrzygnięcia walki, gdyż żadna z walczących stron nie posiadała rozeznania co do położenia sił własnych i przeciwnika.

Od strony Wytyczna przybywali już powstańcy

Karola Krysińskiego, ścigani przez Rosjan po utarczce pod Wyrykami, która odbyła się poprzedniego dnia. Wykorzystując zamieszanie w Urszulinie, po krótkim ostrzeliwaniu, oderwali się od rosyjskiego pościgu. Jeszcze większą dezorganizację wniosło przystąpienie do bitwy oddziału Józefa Władysława Ruckiego, przebywającego kilka kilometrów na południe od Urszulina.

Brak współdziałania i rozeznania sił przeciwnika sprawiły, że w bitwie pod Urszulinem powstańcy nie odnieśli zwycięstwa. Brak współpracy po stronie przeciwnika uchronił z kolei powstańców od większych strat. W bitwie po stronie rosyjskiej udział brało łącznie 18 rot, 5 armat, 3 sotni kozaków i szwadron ułanów z Lublina, Krasnegostawu, Włodawy, Uściługa i Kowla [„Czas”, nr 163 z 1863 r., s. 2]. Erlach siły przeciwnika ocenił na 4 kompanje (600 ludzi) piechoty i 1 sotnię kozaków (100), a więc ogółem 700 ludzi i 4 działa.

Jankowski poniósł straty w liczbie 2 zabitych i kilku rannych. Poległych pochowano pod wielkim dębem, pod którym okoliczni mieszkańcy, w tajemnicy przed zaborcą, zawiesili krzyż. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości postawiono nowy, przy którym przez kilkadziesiąt lat regularnie modlono się i składano kwiaty. Krzyż ten nie dotrwał do dnia dzisiejszego.

Rucki oszacował [„Czas”, nr 163 z 1863 r., s. 2] straty

w swoim oddziale na 6 poległych, 9 ranionych i kilku kontuziowanych. Zmarłych było więcej, gdyż – jak sam napisał – rannych Moskale swoim barbarzyńskim sposobem podobiali, potrzaskawszy im zupełnie kolbami głowy. Erlach pisał, że stracił Rucki – według własnej i swych oficerów relacji – 10 zabitych i 12 rannych, według innych – 15 zabitych i 5 rannych. Potyczka ta miała dla Ruckiego ten najgorszy skutek, że oddział jego poniósł wówczas duże straty z powodu dezercji. Nie skarżył się on na to za bardzo, mówiąc, że w ten sposób pozbył się tylko tych, którzy przyszli do niego po to, żeby dobrze jeść i pić, a nie brać udziału w boju. A jednak po tej porażce widać było, że ludzi jego ogarnęło pewne przygnębienie.

Raport naczelnika powiatu radzyńskiego donosi, że z placu bitwy zebrano 1 rannego i 10 poległych powstańców. Te informacje zdają się prawdziwe, gdyż znajdują potwierdzenie w obwieszczeniu Sądu Policji Poprawczej Wydziału Bialskiego oraz w księgach parafialnych kościoła rzymskokatolickiego w Wereszczynie. Piotr Kędziński i Andrzej Jung z Urszulina, 3 dni po walce, zeznali przed ks. Józefem Wnorowskim, że o godzinie piątej po południu umarło dziesięciu mężczyzn pod wsią Urszulinem w lesie w utarczce powstańców z wojskami Rosyjskimi zabitych, z nazwisk i pochodzenia niewiadomych.

Według oficjalnych informacji Rosjanie mieli 15 zabitych i 2 rannych. Dziennik „Czas” podaje, że moskalom zaś ubito 2-ch oficerów, 11 szeregowych,

rannych zaś kilkunastu. Taką samą liczbę podaje „Gazeta Lwowska”. Z kolei „Kuryer Wileński” zmniejsza straty Rosjan podając, że w naszym oddziale strata też była znaczna: zabitych 3, ciężko rannych 27, lekko rannych 7 i kontuzjowanych 3. Rucki w raporcie po bitwie podał, że rosyjskich rannych kilka wozów odesłano do szpitala do Krasnegostawu. 12 listopada korespondent Rządu Narodowego doniósł, że kilku już umarło w szpitalu we Krasnymstawie. Z kolei Osiecki podaje, że wedle świadectwa okolicznych mieszkańców czterdziestu dwóch zabitych, między którymi dwóch oficerów – a mnóstwo rannych powieźli na furmankach do Radzyna.

Bitwa miała ogromne znacznie psychologiczne, co podkreślił „Dziennik Poznański” [nr 172 z 1863 r., s. 2]: Po dwóch niedawnych potyczkach, stoczonych przez Rudzkiego pod Urszulinem i Krysińskiego pod Lubartowem silny ruch panuje w naszych stronach; ruch ten się potęguje, radość jest powszechna. Co dzień zachodzi jakieś zdarzenie, co dzień alarmowanie załóg moskiewskich po miastach.

mgr Adam Panasiuk

Bibliografia :

1. Czas, nr 163 z 1863 r., s. 2.
2. Patrz: Gazeta Lwowska, nr 167 z 1863 r., s. 677.
3. Kuryer Wileński, nr 78 z 1863 r., s. 3.
4. Gazeta Narodowa, nr 132 z 1863 r., s. 3.
5. J. Osiecki, Pamiętnik powstańca, „Dziennik Lwowski”, nr 26 z 1867 r., s. 3.

Dla upamiętnienia 155. rocznicy Bitwy pod Urszulinem, 7 lipca 2018 r. odbyło się uroczyste otwarcie ścieżki edukacyjnej „Szlak powstańczy – Bóg pod Urszulinem”.

Powstała ona we współpracy Nadleśnictwa Parczew z Poleskim Parkiem Narodowym. Na ścieżce znalazło się sześć tablic, opisujących przebieg działań, a w miejscu jej zakończenia, w hołdzie poległym Powstańcom, ustawiono dębowy krzyż.

Ścieżka znajduje się w leśnictwie Orzechów w miejscowości Urszulin na terenie Poleskiego Parku Narodowego. Początek trasy zlokalizowany jest naprzeciwko parku rekreacyjnego, przy drodze do Załucza Starego.

Inicjatorem jej utworzenia oraz autorem tekstów na tablicach jest lokalny regionalista – Adam Panasiuk.

[dopisek redakcyjny]

Zespół Szkół w Urszulinie, ul. Szkolna 23.
Wizerunek Powstańca z rzeźby, z inskrypcją
„Powstańcom Styczniowym 1863-1864”,
ustawionej przed wejściem do budynku szkolnego.

Urszulin
fot. Wojciech Grzegorz Domagała

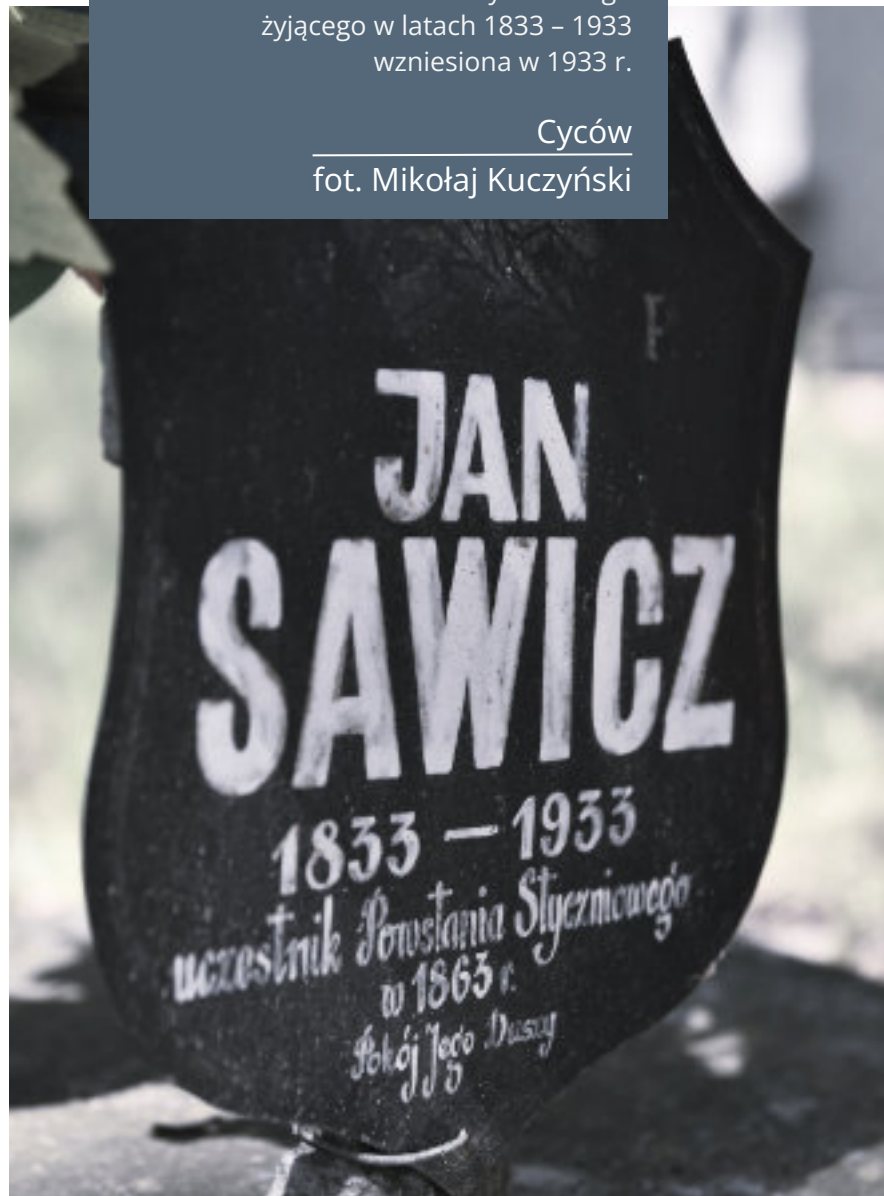

XIII-wieczne grodzisko.
Drewniane krzyże na mogiłach żołnierzy poległych
w Wojnie polsko - bolszewickiej w 1920 r.
31 grudnia 1863 r. nieopodal Andrzejowa zginęło
sześć Powstańców. Przypuszcza się, że ich ciała
również spoczywają w tym miejscu.

Andrzejów
fot. Justyna Zimnowodzka

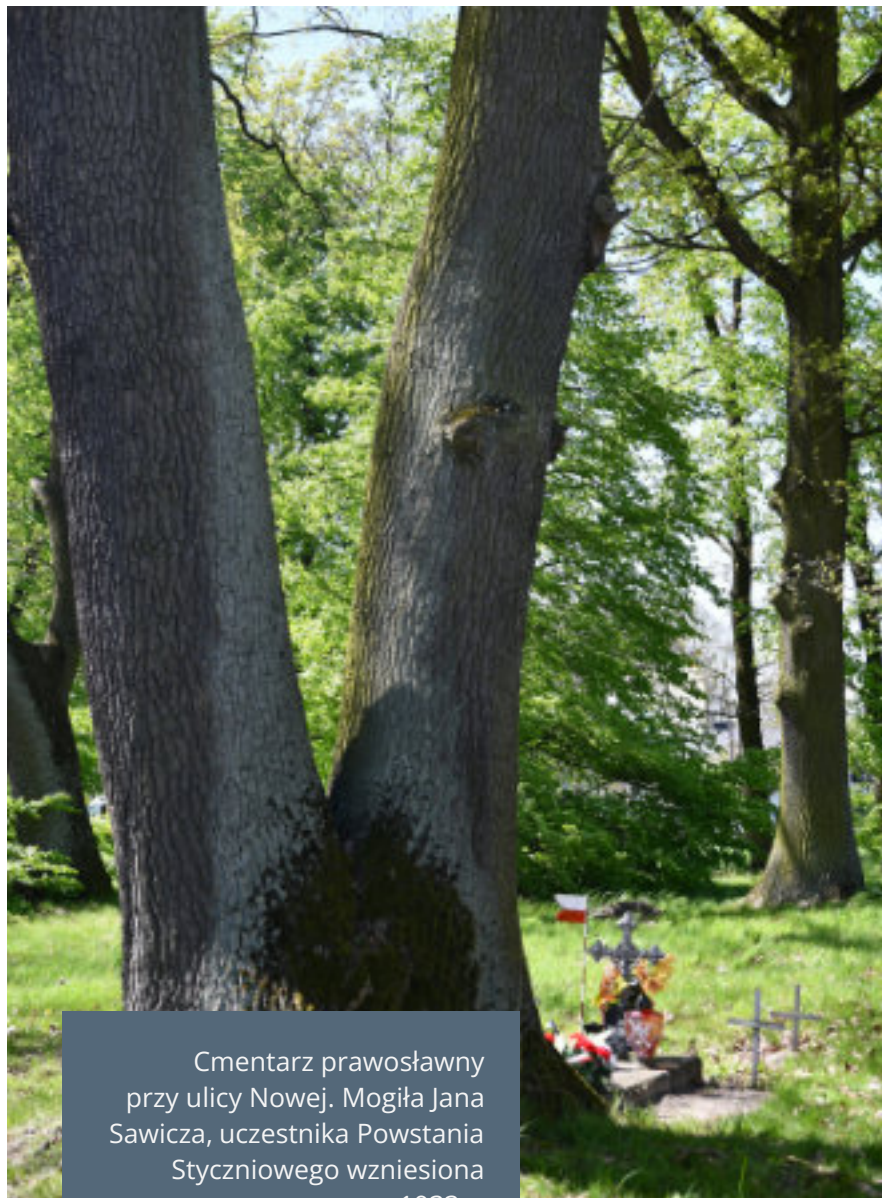
Cmentarz prawosławny przy ulicy Nowej.
Tabliczka na mogile Jana Sawicza,
uczestnika Powstania Styczniowego
żyjącego w latach 1833 – 1933
wzniesiona w 1933 r.

Cyców
fot. Mikołaj Kuczyński

Ośrodek Dydaktyczno - Muzealny
Poleskiego Parku Narodowego. Witryna
poświęcona Powstaniu Styczniowemu.

Załącze Stare
fot. Urszula Bartosiewicz

Cmentarz prawosławny przy ulicy Nowej. Mogiła Jana Sawicza, uczestnika Powstania Styczniowego wzniesiona w 1933 r.

Cychów
fot. Mikołaj Kuczyński

XIII-wieczne grodzisko. Drewniane krzyże na mogiłach żołnierzy poległych w Wojnie polsko - bolszewickiej w 1920 r. 31 grudnia 1863 r. nieopodal Andrzejowa zginęło sześciu Powstańców. Przypuszcza się, że ich ciała również spoczywają w tym miejscu.

Andrzejów
fot. Igor Mielniczuk

Kapliczka na dębie w miejscu pochówku Powstańców Styczniowych poległych podczas Bitwy pod Urszulinem 7 lipca 1863 r. Kapliczka zlokalizowana jest na końcu ścieżki edukacyjnej „Szlak powstańczy - Bój pod Urszulinem”.

Urszulin
fot. Justyna Zimnowodzka

Pomnik w hołdzie poległym
w bitwach Powstania Styczniowego na terenie
gminy Cyców i w jej okolicach, zlokalizowany
w miejscu ich pochówku.

Kopina
fot. Justyna Zimnowodzka

Ścieżka edukacyjna „Szlak powstańczy - Bój pod Urszulinem” na terenie Nadleśnictwa Parczew, leśnictwo Orzechów. Początek trasy zlokalizowany jest naprzeciwko parku rekreacyjnego przy drodze do Załucza Starego. Krzyż i kapliczka na dębie w miejscu pochówku Powstańców Styczniowych poległych podczas Bitwy pod Urszulinem 7 lipca 1863 r.

Urszulin
fot. Justyna Zimnowodzka

XIII-wieczne grodzisko.
Drewniane krzyże na mogiłach żołnierzy poległych
w Wojnie polsko - bolszewickiej w 1920 r.
31 grudnia 1863 r. nieopodal Andrzejowa zginęło
sześciu Powstańców. Przypuszcza się, że ich ciała
również spoczywają w tym miejscu.

Andrzejów
fot. Włodzimierz Czeżyk

Ścieżka edukacyjna „Szlak powstańczy - Bój pod Urszulinem”
na terenie Nadleśnictwa Parczew, leśnictwo Orzechów.
Początek trasy zlokalizowany jest naprzeciwko parku
rekreacyjnego przy drodze do Załucza Starego. Krzyż
i kapliczka na dębie w miejscu pochówku Powstańców
Styczniowych poległych podczas Bitwy
pod Urszulinem 7 lipca 1863 r.

Urszulin
fot. Oliwier Śliwka

Ścieżka edukacyjna „Szlak powstańczy - Bój pod Urszulinem” na terenie Nadleśnictwa Parczew, leśnictwo Orzechów. Początek trasy zlokalizowany jest naprzeciwko parku rekreacyjnego przy drodze do Załuczka Starego. Jedna z sześciu tablic informacyjnych na trasie ścieżki.

Urszulin
fot. Nila Tomaszewska

